

UURINGU RAPORT:

Eesti elanike teadmised ja hoiakud Eesti arengukoostöö suundade kohta

Maailm elab 2023. aastal keset konflikte ja kriise - lõppenud Covid-pandeemiale on järgnenud julgeolekukriis peale Venemaa sissetungi Ukrainasse ning järjest rohkem tajutavad kliimamuutused, mõlemast on tulenenud nii toiduainejulgeoleku- kui ka laiem majanduskriis ning erinevad keskkonnakatastroofid. Jätkuvalt on õhus rahvusvaheliste suhete halvenemine, demokraatiate nõrgenemine ning kodaniku-ruumi ahenemine. Kõik eelpool nimetatud on mõjutanud ka Eesti rahvusvahelist arengukoostööd. Alates sõja puhkemisest on olnud Eesti prioriteetseks sihtriigiks Ukraina, keda on abistatud nii läbi arengukoostöö kui humanitaarabi. Samal ajal on Eesti seniste arengukoostöö sihtriikide seast oma ühiskondlike ja poliitiliste arengute tõttu välja kukkunud Valgevene ja Afganistan. Eesti arengukoostöö strateegiliseks eestvedajaks on Välisministeerium ning seda rakendab 2021. aastal asutatud Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus EstDEV koos erinevate koostööpartneritega kõigist sektoritest (vabaühendused, ettevõtted, kohalikud omavalitsused või riigiasutused, ülikoolid jne).

Eeltoodust ajendatuna viis Arengukoostöö Ümarlaud Eesti elanike seas läbi arvamusküsitluse arengukoostööga seotud hoiakute ja teadmiste kohta. Elanikelt uuriti, mil määral nad on valdkonnaga kursis ning mis on nende arvamus arengukoostöö tegevussuundade ja rahastamise kohta. Lisaks uuriti, mis (asjakohalistel) teemadel sooviks Eesti elanikud saada rohkem informatsiooni ning millistesse valdkondadesse peaks ressursse rohkem suunama seoses Ukraina abistamisega. Tegu on kordusuuringuga, mis aitab näha Eesti elanike hoiakute muutumist vahemikus 2020-2023. aastatel.

Käesolev uuring valmis 2023. aasta keskel koostöös uuringufirmaga Norstat, kes teostas küsitluse ajavahemikus 30. mai - 4. juuni ning sellele vastas kokku 1150 18-aastast ja vanemat Eesti Vabariigi elanikku. Küsitlus teostati telefoni- ja veebiküsitluse kombinatsioonina. Valimi andmed on tulemuste esinduslikkuse tagamiseks kaalutud vastavaks Eesti elanike proportsionaalsele jaotusele peamiste sotsiaal-demograafiliste tunnuste alusel.

Valminud raport ja uuringutulemused on mõeldud praktilise vahendina arengukoostöö valdkonna edasiseks arendamiseks. Uuringut rahastati Välisministeeriumi arengu- ja humanitaarabi vahenditest ja Aktiivsete Kodanike Fondi (ACF) rahastusega.

Arengukoostöö Ümarlaud (AKÜ) on vabaühenduste võrgustik ja huvikaitseorganisatsioon, mis esindab Eesti ühinguid, kes tegelevad arengukoostöö, maailmahariduse ja kestliku arengu teemadega.

UURINGUS OSALES

1150
INIMEST

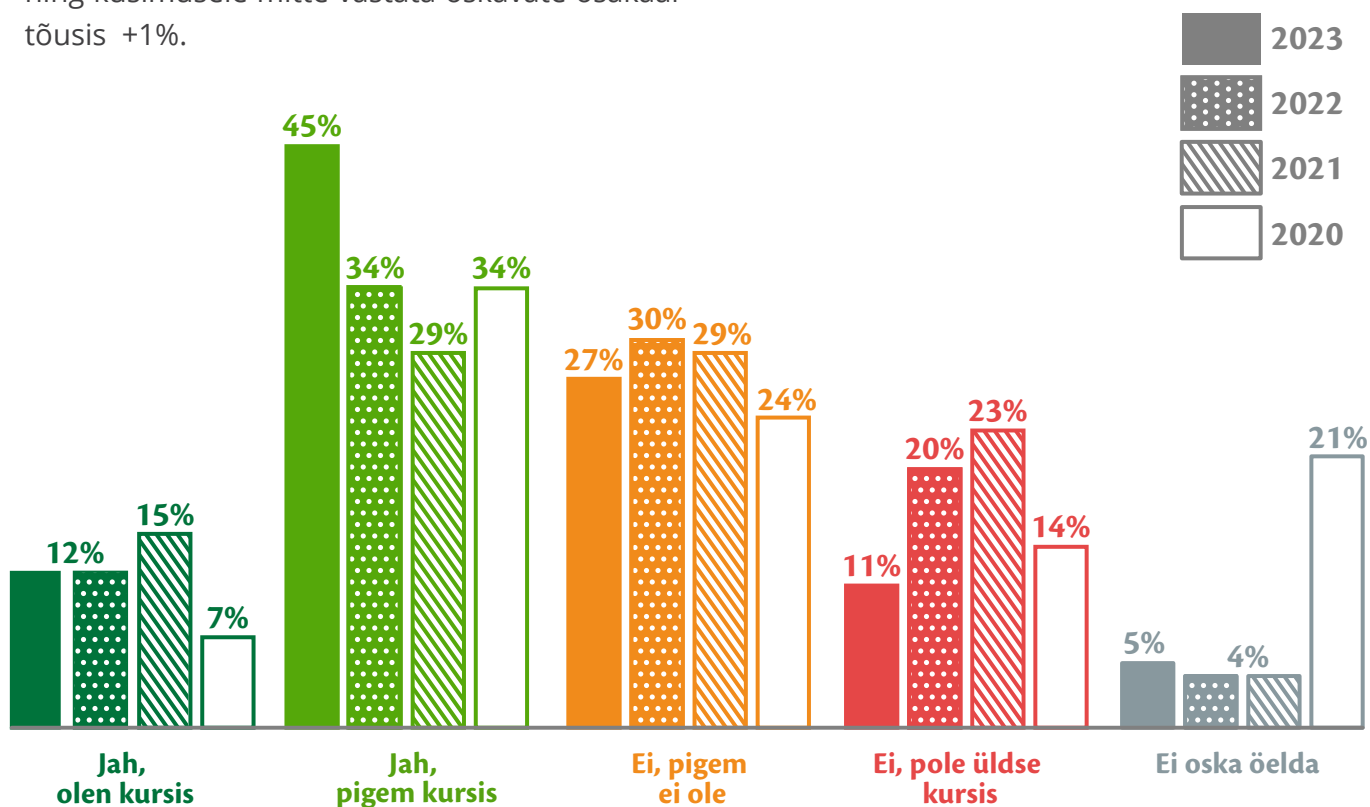
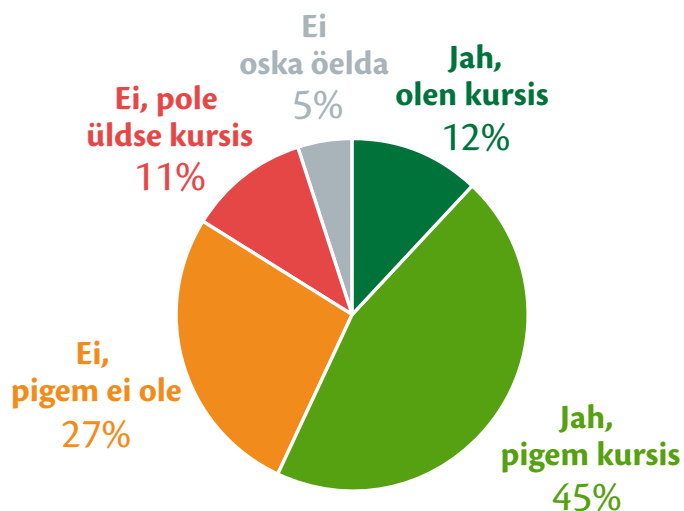
TEADLIKKUS EESTI ARENGUKOOSTÖÖ PÕHIMÕTETEST JA SUUNDADEST

Küsisime Eesti elanikelt, mis määral on nad teadlikud Eesti riigi arengukoostöö põhimõtetest ja suundadest.

Vastanutest 12% leidis, et on põhimõtete ja suundadega kursis ja 45% on pigem kursis. 27% leidis, et nad pigem ei ole kursis ning 11% leidis et pole arengukoostöö põhimõtete ega suundadega üldse kursis. 5% ei osanud küsimusele vastata.

Võrreldes tulemusi AKÜ poolt [2022.](#), [2021.](#) ja [2020.](#) aastatel läbi viidud uuringu tulemustega, võib öelda, et teadlikkus antud valdkonnas on järgemööda tõusnud: varasemalt ehk aastal 2022, oli sama palju inimesi, kes leidis, et on valdkonnaga kursis, 34% leidis, et nad on pigem kursis; 30% leidis, et nad pigem ei ole kursis ja 20% leidis, et ei ole üldse kursis. 4% ei osanud aga küsimusele vastata.

Seega on näha, et üldine teadlikkuse osakaal on siiski tõusnud eriti inimeste seas, kes leiavad, et on teemaga pigem kursis. Niisiis kursis inimeste osakaal on jäänud täpselt samaks, pigem teadlike osakaal on tõusnud 11%, pigem või mitte üldse teadlike osakaal on langustrendis - 12% ning küsimusele mitte vastata oskavate osakaal tõusis +1%.

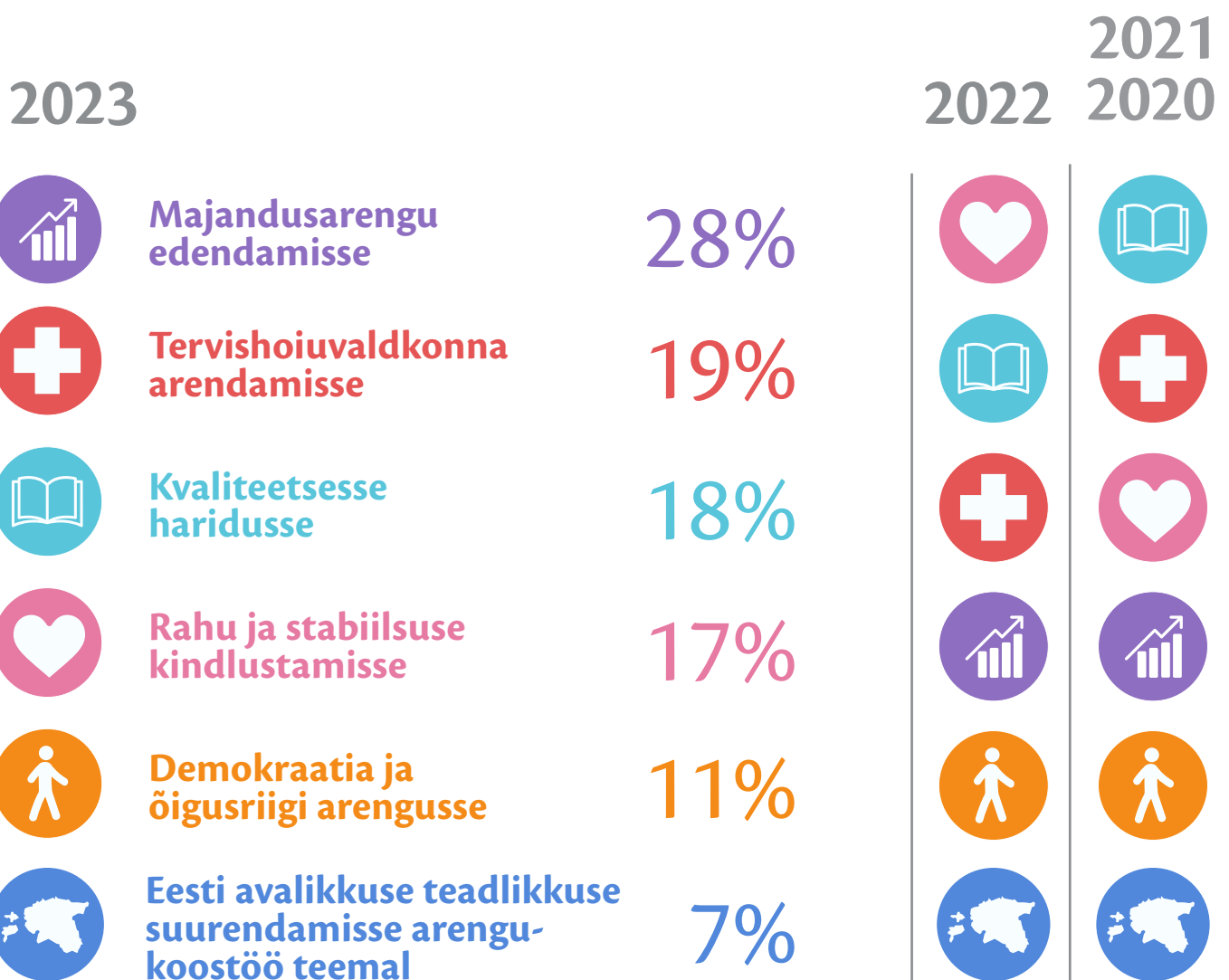

Küsisime, millistesse tegevussuundadesse peaks Eesti riigi arengukoostöö kõige rohkem ressursse suunama: demokraatia ja õigusriigi arengusse ning heade valitsemistavade juurutamise, rahu ja stabiilsuse kindlustamise, kvaliteetse hariduse tagamise, majandusarengu edendamise, tervishoiu arengu toetamise või avalikkuse teadlikkuse tõstmisesse arengukoostööst ja humanitaarabist ning üleilmsetest arenguprobleemidest.

28% vastanutest pidas kõige olulisemaks majandusarengu edendamist. Seejärel toetati suhteliselt tasavägiselt nii tervishoiu arengu toetamist, kvaliteetse hariduse tagamist kui ka rahu ja stabiilsuse kindlustamist, moodustades vastavalt 19%, 18% ja 17% vastajate eelistustest. 11% vastanutest toetas demokraatia ja õigusriigi arengut ning heade valitsemistavade juurutamist ning kõige tagasihoidlikum toetus

oli avalikkuse teadlikkuse tõstmisele arengukoostööst ja humanitaarabist ning üleilmsetest arenguprobleemidest.

Eelnevate aastate küsitlustega võrreldes on kaks vähim toetust saanud tegevussuunda jäänud samaks. Tugev muutus on toimunud aga majandusarengu edendamise ja rahu ja stabiilsuse kindlustamise valdkonna toetuses. Kui eelneval aastal oli esimesel kohal rahu ja stabiilsuse kindlustamine siis nüüdseks on ta langenud neljandale kohale ning majandusarengu edendamise valdkond tõusnud neljandalt kohalt esimesele. Eelnevalt on ka toetus kvaliteetse hariduse tagamisele olnud suurem kui tervishoiu valdkonna arendamisele, nüüdseks on ka need valdkonnad omavahel kohad vahetanud.

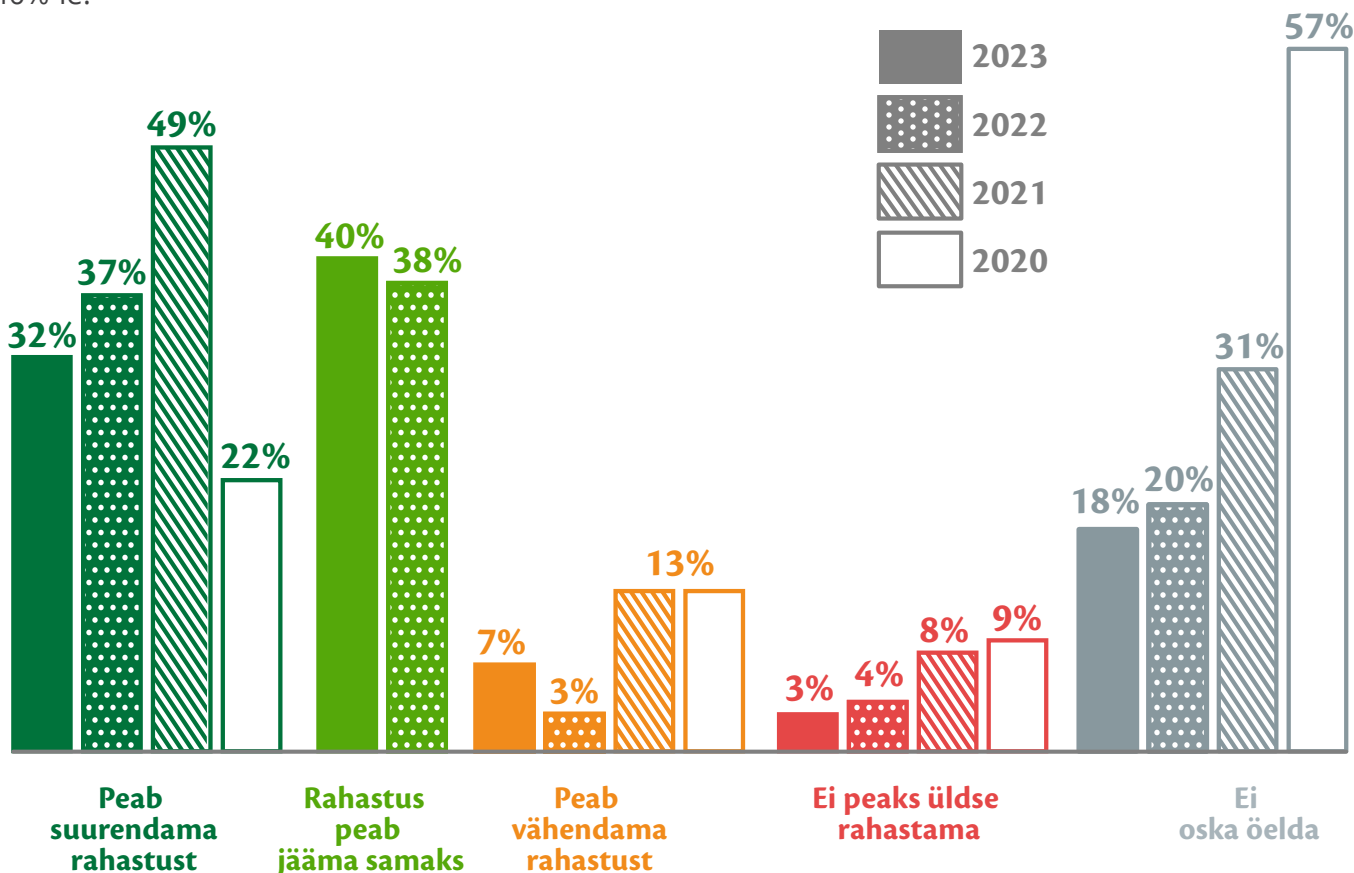
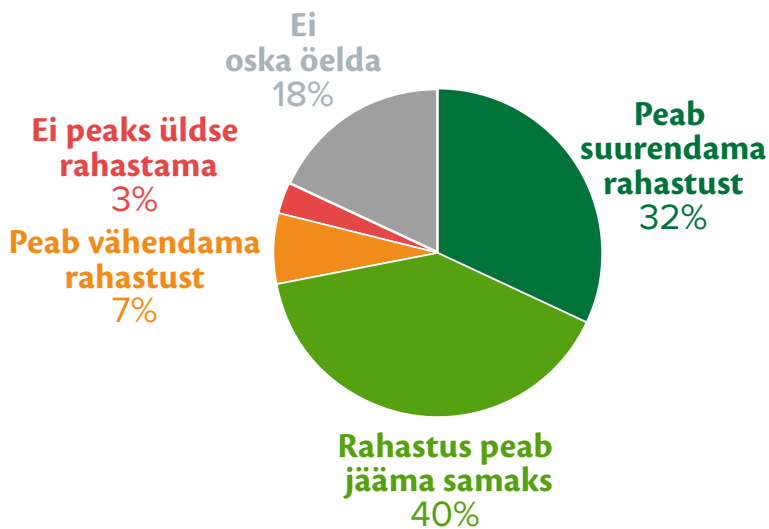

Küsisime, kas olukorras, kus Eesti riik on arengukoostöö raames antava abi jaoks eraldanud keskmiselt 0,16% RKT-st, peaks arenguabi rahastamine jääma samaks või muutuma.

40% vastanutest arvas, et rahastus peaks jääma samasse suurusjärku ning 32% toetas arengukoostöö rahastuse suurenemist. 7% küsitletutest leidis, et rahastust peab vähendama, ning 3% arvates ei peaks Eesti arengukoostööd üldse rahastama. Küsimusele ei osanud vastata 18% vastajatest.

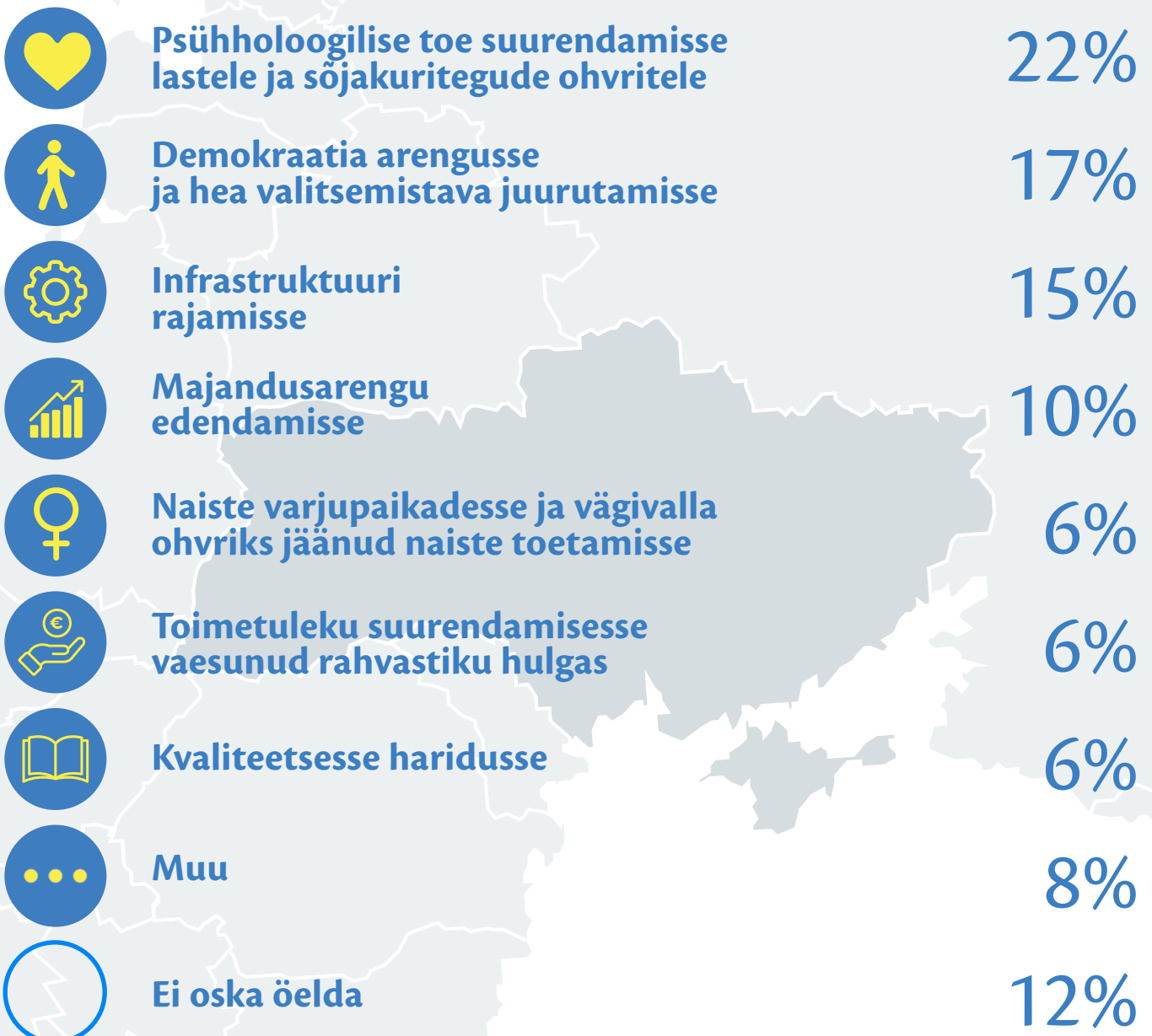
Varasemate aastatega võrreldes on toimunud pigem negatiivsed muutused arengukoostöö rahastust puudutavate hoiakute osas. Kui eelmisel aastal toetas rahastuse suurenemist 37% küsitletutest siis nüüdseks langes toetus 32%-le. Kui eelmisel aastal toetas rahastuse vähendamist või sootuks lõpetamist kombineeritult 7% vastanutest, siis käesoleval aastal jagab samasugust arvamust juba 10% küsitletutest. Aastatega järjepidevas langustrendis on aga vastajate hulk, kes ei oska küsimusele vastata. Aastal 2020 oli see 57%, aastal 2021 31% ja aastal 2022 vaid 20%.

Samal tasemel rahastamise jätkamise poolt olev protsent aga tõusis 38%-lt 40%-le.

Eesti peamiseks arengukoostöö prioriteediks on Ukraina. Küsisime, millistesse valdkondadesse peaks Eesti Ukrainas kõige rohkem ressursse suunama: demokraatia arengusse ja hea valitsemistava juurutamisse, kvaliteetsesse haridusse, majandusarengusse, infrastruktuuri rajamisse (nt hoonete ja teede ehitamisse), psühholoogilise toe suurendamisse lastele ja sõjakuritegude ohvritele, toimetuleku suurendamisesse vaesunud rahvastiku hulgas, naiste varjupaikadesse ja vägivalla ohvriks jäänud naiste toetamisse või mõnesse muusse valdkonda.

22% vastanutest eelistas, et ressursse suunataks psühholoogilise toe suurendamisse lastele ja sõjakuritegude ohvritele, 17% eelistas ressurside suunamist demokraatia arengusse ja hea valitsemistava juurutamisse. 15% vastanutest eelistas infrastruktuuri rajamist ning 10% eelistas suunata rahastust majandusarengusse. Võrdväärselt tähtsaks peeti suunata ressursse naiste varjupaikadesse ja vägivalla ohvriks jäänud naiste toetamisse, toimetuleku suurendamisesse vaesunud rahvastiku hulgas ja kvaliteetsesse haridusse, saades 6% toetust iga vastava valdkonna kohta. 8% vastanutest sooviks ressursse suunata mõnesse muusse valdkonda ja 11% vastanutest ei osanud vastata.

Sellel aastal tähistab Eesti 25. aastat arengukoostöö ja humanitaarabi andmise algusest. Küsisime Eesti elanikelt, milliste arengukoostöö või humanitaarabi teemade kohta nad sooviks rohkem infot: arengukoostöö projektide tekke, Ukraina abistamise, Aafrikas või Ida-Euroopas (Moldova, Gruusia, Armeenia) läbiviidava arengukoostöö, EL-i ja rahvusvahelise koostöö või humanitaarabi kohta.

39% vastanutest sooviks rohkem infot EL-i ja rahvusvahelise koostöö kohta, 19% selle kohta, kuidas tekivad arengukoostöö projektid ning 13% Ukraina abistamise kohta. Suhteliselt tasavägiselt sooviti infot humanitaarabi ja Ida-Euroopas (Moldova, Gruusia, Armeenia) toimuva arengukoostöö kohta, moodustades vastavalt 8% ja 6% vastanute eelistustest. Kõige vähem sooviti infot Aafrika suunal toimuva arengukoostöö kohta, moodustades ainult 4% vastanute eelistustest.

EL-i ja rahvusvahelise koostöö kohta

39%

Kuidas tekivad arengukoostöö projektid

19%

Ukraina abistamise

13%

Humanitaarabi

8%

Ida-Euroopas (Moldova, Gruusia, Armeenia) toimuva arengukoostöö kohta

6%

Aafrika suunal toimuva arengukoostöö kohta

4%

KOKKUVÕTE

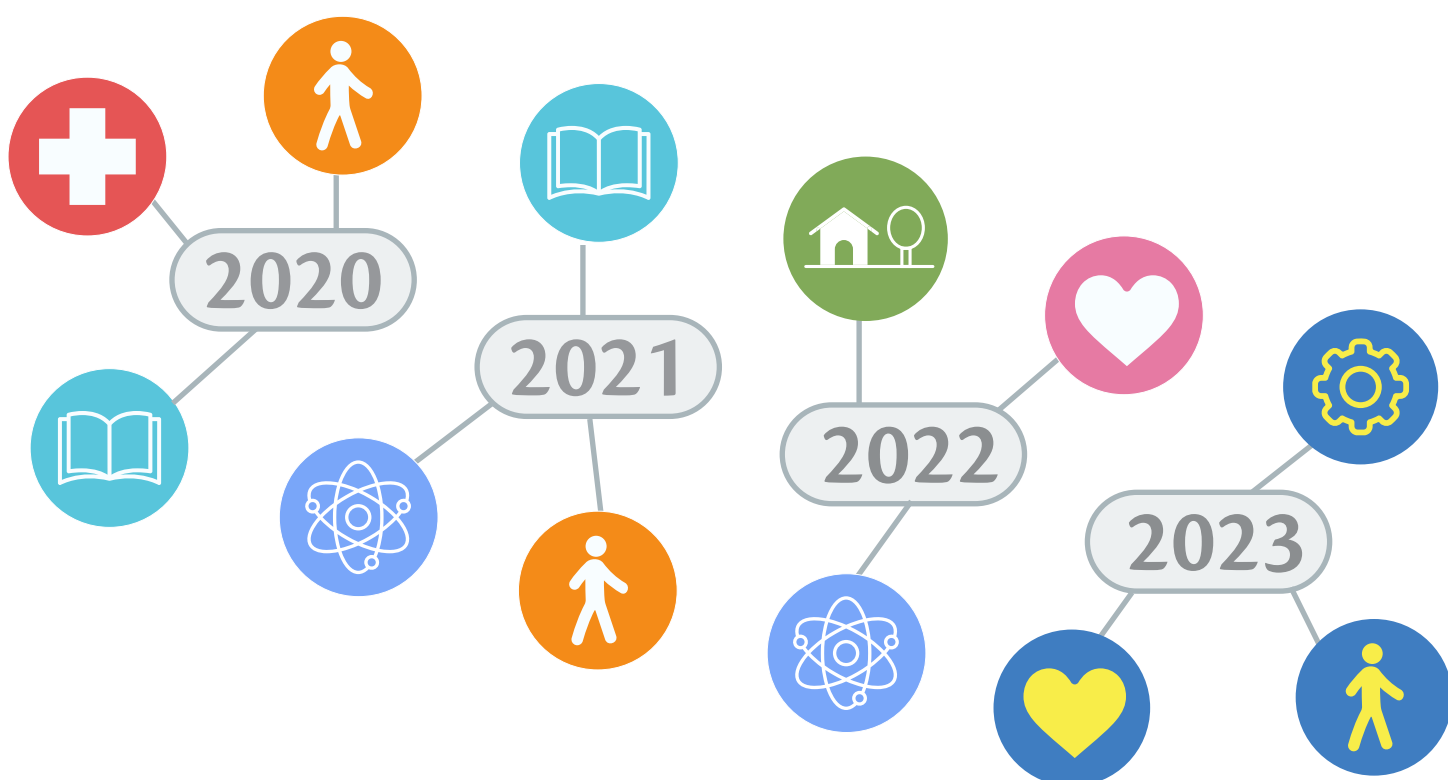
Arengukoostöö Ümarlaud viis juba neljandat korda läbi küsitluse, uurimaks Eesti elanike hoiakuid ja teadlikkust rahvusvahelise arengukoostöö suhtes. Küsitlusest võib järeldada, et Eesti elanike teadlikkus arengukoostöö kohta on tõusuteel, kuna võrreldes eelmise aasta andmetega on suurenenud oma teadlikkust pigem heaks hindavate inimeste hulk (+ 11%) ning üldse mitte teadlike inimeste osakaal langenud (-12%).

Prioritiseeritud valdkondade puhul on aga näha märgatavat muutust võrreldes eelneva aastaga. Kui varem peeti tähtsamaks suunata ressursse just rahu ja stabiilsuse kindlustamiseks (25% vastanutest). Tänapäevaks aga hirmud seoses isikliku julgeolekuga vähenenud ning vastajatele pakub rohkem muret sõja vahetu mõju majandusele. Eeldatavasti on üle-euroopaline inflatsioon ja majanduslangus ka põhjus, miks sel aastal enim vastanutest (28%) pidas oluliseks just majandusarengu edendamist.

Arengukoostöö rahastust puudutavate hoiakute puhul nägime sel aastal aga kerget negatiivset muutust, kuna langes rahastuse suurendamist toetavate inimeste osakaal (-5%) ning kasvas

rahastuse vähendamist või sootuks lõpetamist toetavate inimeste osakaal (+3%). Ka see võib olla tingitud majanduskriisist. Vaatamata sellele on võrreldes eelmise aastaga rahastuse tõusu või stabiilsust toetanud inimeste hulk kombineeritult langenud ainult 3% ning siiani on rahastuse tõusu või stabiilsust toetanud inimeste hulk (72%) suurem kui 2021. ja 2020. aastal, olles vastavalt 49% ja 22%.

Seoses Ukrainas käiva sõjaga on Eesti peamiseks arengukoostöö prioriteediks muutunud sõjast nõrgendatud Ukraina, mistõttu oli kohane uurida inimeste arvamust selle kohta, millistesse valdkondadesse peaks Eesti enim ressursse suunama. Enim toetust saanud valdkonnad keskendusid psühholoogilise abi suurendamisele, demokraatia arengule ning infrastruktuuri taastamisele ja rajamisele. Samuti uuriti, milliste arengukoostöö ja humanitaarabi teemadel soovitakse enim saada infot. Selgus, et kõige rohkem soovitakse infot saada just EL-i ja rahvusvahelise koostöö kohta, millele järgnesid vastavalt info arengukoostöö projektide ja Ukraina abistamise kohta.

ARENGUKOOSTÖÖ ÜMARLAUA SOOVITUSED

Arvamusküsitluse tulemuste põhjal on arengukoostöö valdkonnas vabaühenduste katusorganisatsiooni ja Välisministeeriumi strateegilise partnerina tegutsev Arengukoostöö Ümarlaud koostanud soovitusel, et arendada arengukoostöö valdkonda ja tõsta Eesti elanike teadlikkust arengukoostööst.

1. Vastavalt inimeste märkimisväärsele huvile saada rohkem teada EL-i ja rahvusvahelise koostöö ning arengukoostöö projektide tekke ning Ukraina abistamise kohta, soovitame Välisministeeriumil, Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskusel (EstDEV) ning arengukoostööga seotud partneritel (nii vabaühendustel kui ka ettevõtetel ja asutustel) fokuseerida oma kommunikatsioonitegevused just antud teemadele. On olemas ühiskondlik valmisolek võtta vastu täpsemat infot selle kohta, miks ja kuidas Eesti ja EL-i arengukoostööd läbi viib, kuidas tekivad konkreetsemad arengukoostöö projektid ning milline on abi Ukrainale. Seega on just praegu hea võimalus avalikkusega jagada nii tehnilist kui ka sisulist teavet Eesti ja EL-i arengukoostöö kohta nii EL-i enda kui ka arengukoostöö maine tõstmiseks olukorras, kus see on pigem langustrendis. Siinkohal on suur roll kõikidel osapooltel, nii Eesti arengukoostöö strateegilisel osapoolel Välisministeeriumil, rakenduslikul asutusel EstDEV-il kui ka kõikidel arengukoostööd läbiviivatel partnerorganisatsioonidel.

2. Soovitame Välisministeeriumil ja EstDEV-il koostöös partnerorganisatsioonidega suurendada ühiste teavitustegevuste mahtu. Nimetatud teavitustegevused võivad olla mh ühepoolsete teavitustegevuste ühine võimendamine ja toetamine, ühiste teavitustegevuste planeerimine ja läbiviimine, kohalike ehk Eesti-siseste teavitusprojektide, aga ka uuringute ja analüüside järjepidev rahastamine ning rahvusvaheliste teavitusprojektide kaasfinantseerimine eestisisesteks teavitustegevuste läbiviimiseks.

3. Ukraina on hetkel Eesti jaoks arengukoostöö prioriteetrik ning vaadates eestlaste senist annetamis-käitumist, siis kindlasti väga oluline sihtriik ka laiema avalikkuse silmis. Kuna Ukraina sisuka abistamise foonil on olnud ka äsjaseid tugevaid avalikke tagasilööke, mis on eeldatavasti mõjutanud arengukoostöö mainet negatiivselt, soovitame suurendada Ukraina tegevusi puudutava sisulise ehk narratiividele toetava teavitustöö mahtu. Narratiivide valikul oleks mõistlik võtta osaliselt aluseks antud uuringu eelistatuimad teemad: psühholoogiline tugi lastele ja sõjakuritegude ohvritele, demokraatia areng ja hea valitsemistava ning infrastruktuuri rajamine. Et aga selgitada Eesti prioriteete ja käimasolevaid projekte Ukrainas, oleks mõistlik fookusesse tuua ka vähem populaarsed teemad koos põhjendustega nende vajalikkuses, ühiskondliku mõjus ja kasus Eesti riigile.

4. Arengukoostöö Ümarlaud, esindades Eesti arengukoostöö ja humanitaarabi ekspertorganisatsioone, kes on mh Välisministeeriumi ja EstDEV-i pikaajased koostööpartnerid, peab oluliseks, et vaatamata haprале majanduslikule olukorrale ning pigem rahalisele kokkuhoiule suunatud poliitilisele pilgule ei kärbitaks senist riiklikku arengukoostöö ja humanitaarabi eelarvet. On arusaadav, et nii rahvusvahelised konfliktid (sh Ukraina sõda), kliimamuutused, sellest tulenevad keskkonnakatastroofid jm tegurid on maailmamajandust raputanud, ent just kriitilistes olukordades on oluline doonorriikide jätkuv arenguabi sihtriikidele, kelle käekäigust sõltub ka meie endi edasine heaolu. Stabiilne majandusareng on võimalik vaid läbi rahvusvahelise kestliku koostöö, aidates sihtriike läbi kriiside ennetamise või nende tagajärgedega tegelemise, mis on otseselt nii maailma kui ka Eesti majandusarengu takistuseks. Soovitame jätkata arengukoostöö raames antava abi järk-järgulist suurendamist, jõudmaks 2030. aastaks eesmärgini ehk 0.33% RKT-st arengukoostöösse.